

Stora Krokholmen erbjuder fina tältplatser, både på hållarna i och en bit in i tallskogen.

INSJÖMYS MED HAVSKÄNSLA

I norra Vättern väntar en relativt okänd skärgård av små öar, smala sund, kristallklart vatten och obruten horisont. Vi möter upp friluftsguiden Linda Staaf för en kajaktur i hennes favoritsjö.

TEXT JOHAN AUGUSTIN FOTO ROGER BORGELID

Sett från ovan påminner Vätterns grönskimmrande vatten och småöar mer om tropikerna än svensk insjöskärgård.

Då och då måste vi stanna upp och ta in sjön, himlen och pärlbandet av öar. Fingertopparna dinglar över den blanka ytan.

– Det är grönt vatten, klart och rent. Ibland dricker jag det, säger friluftsguiden Linda Staaf och tar ett nytt grepp om paddeln.

Vi följer strandlinjen in i vikar och laguner, där vindpinade tallar klamrar sig fast på de släta klipporna. Mycket påminner om Stockholms skärgård. Detta är dock norra Vättern, Sveriges andra insjö i storleksordningen, med ett 50-tal öar och ytterligare ett par hundra kobbar och skär att snirkla runt.

Vättern blev en egen sluten sjö efter den senaste istiden och är sedan länge känd för sitt kalla, rena vatten – och sin goda sikt, som lockar dykare året runt. Idag bidrar sjön också med vattenförsörjning för många kommuner i närområdet och hundratalsentals människor.

OVÄDRET DRAR VIDARE

Det är mitten av juli och vi paddlar norrut från den lilla bruksorten Olshammar med en svag bris i ryggen. Solen tittar fram bakom ett tunt molntäcke, inte en krusning på ytan. Våra blickar dras ner i djupet och den klara sikten lockar till bad efter

ett par timmars paddling, men vi hinner inte mer än tänka tanken innan molnen börjar dra ihop sig och det mörknar.

Sedan går det hela snabbt. Åskan drar in rakt över oss, blixtar lyser upp himlen. Några regndroppar faller över kajakerna, men det är som om vädrets makter lyssnar till oss och snabbt försvinner vidare. Vi drar upp kajakerna på en slät klippa på Stora Krokholmen, för att sedan börja jakten på en lämplig tältplats.

HÖSTEN ÄR ÄNNU BÄTTRE

Linda Staaf har sin bas vid Omberg, ungefär mitt på sjöns östra sida, men känner väl till skärgården i norr. Här anordnar hon kajakturer bland öarna, där naturen och stillheten står i fokus. Mest gillar hon att komma hit utan att egentligen göra något speciellt, ”bara sitta och stirra ut i havet”.

Det är tidig kväll och Vättern glittrar nu återigen i solljuset. Vi steker falafel och kokar bulgur på stormköket, medan en rad olika grönsaker hackas och skivas enligt Lindas direktiv.

Vi har även sällskap av Jason Poon från Sydney, som besöker Vättern och Sverige för första gången. Det är framför allt det svenska sommarljuset som han fastnar för, och det faktum att vi har något som kallas allemansrätten.

– Det är häftigt att man kan sätta upp ett tält här mitt på ön, säger han.

Vid halv tio börjar solen sänka sig mot horisonten, och vi äter middag på en klippa med utsikt över vad som liknar en havsyt utan slut. Det är tyst och stilla, en sådan där magisk stund som man vill stoppa i en burk och spara till sämre tider. Vi faller alla helt naturligt in i aktiviteten ”bara sitta och stirra ut i havet”.

Den där vida havskänslan förstärks under höstmånaderna, menar Linda, och det är helst då hon är här ute. Under sommarens högsäsong kan det ibland vara för många båtar och människor som stör det där lugnet man vill åt.

– Sjön är varm under hösten.

ETT UPPFRISKANDE DOPP

Det är bara tillåtet att övernatta på vissa av öarna i Norra Vätterns Skärgård, eftersom området är ett naturreservat och en del i en ekopark, och de flesta öarna har aldrig varit bebodda. Naturvärdet är högt med gammal och artrik tall-, gran- och lövskog. Uråldriga ekar avslöjar att betande tamdjur tidigare höll skogarna öppna till stor del.

Genom historien har fisket varit viktigt för befolkningen längs sjöns norra del, som kan imponera med över 30 fiskarter. Här finns faktiskt både öring och röding, tillsammans med vanliga och populära insjöfiskar som abborre, gädda och gös. Fritidsfiskare syns allt oftare på sjön, och från augusti och framåt fiskas det kräftor.

Sommarluset hänger envist kvar och får hjälp av månen, som är nästan full, att belysa hållarna. De är populära tältplatser här på Stora Krokholmen, där de flesta ikväll är tingade av andra kajakister eller campare som tagit sig hit med motorbåt. Med den kanske bästa utsikten, i varsin hopfällbar stol, sitter Eva och Anders Nilsson.

– Det är magiskt att sitta här och se på månen, säger Eva och berättar att de paddlat hit från Olshammar tidigare under dagen, precis som vi.

CITYSTRESSEN KLINGAR AV

Paret kommer från Gällerstå utanför Örebro och återvänder hit till Vätterns norra skärgård ett par gånger varje säsong, för att paddla kajak och övernatta en natt eller två.

– Naturen är fantastisk här, säger Anders med blicken fastnaglad vid horisonten.

– Som att paddla i havet fast utan saltvatten, fyller Eva i.

De tipsar oss om att paddla förbi Stora Aspön och hela vägen upp till Bastudalen, längst norrut i Vättern. Tidigare har paret paddlat i Stockholms skärgård, och även de ser likheter, som att vindarna

”De tipsar om att paddla förbi Stora Aspön och upp till Bastudalen, längst norrut i Vättern.”

där som här kan slå om snabbt. Nu när klockan närmar sig midnatt är det dock lugnt över sjö och i trädkronor, och det enda som hörs är vattnets kluckande mot hållarna.

Tidigt nästa morgon möts vi av samma lugn, och nu är det inte mycket kvar av citystressen vi bar med oss när vi startade turen. Från hållen som fungerar som en naturlig utlöpare är det lätt att glida ut i det 19-gradiga vattnet för ett uppfriskande morgondopp. Den bästa starten på dagen.

Linda är redan igång med att koka kaffe och gröt på stormköken. Vi tar det lugnt, det är som sagt själva tanken med skärgårdsupplevelsen, och stressar inte med att komma iväg.

Samtidigt som vinden plötsligt tar fart från syd,

och gör det bitvis tufft att paddla genom svallet, tar vi sikte på Grönöns granitklippor. Vi skär igenom ett hav av näckrosor med gula knoppar.

TRE KILOMETER VANDRING

Grönön gör verkligen skäl för sitt namn, här har växtligheten frodats under lång tid. Hällmarken och den tidigare betesmarken utgörs numera av blandskog med asp och björk, samt urgamla granar och tallar som är täckta av mossor och lavar. Vi slår in på öns vandringsstig, drygt tre kilometer lång.

Fågellivet är rikt i den brutna gammelskogen, där fiskljusar bygger sina bon i de höga tallarna. Bland kobbarna utanför häckar fisktärna och storlom.

Vi träffar mest lokalbor på öarna, men ibland hittar besökare hit från långväga destinationer – som här från Australien.

Klipporna och tallarna påminner om Stockholms skärgård.

Maten smakar som bekant bättre när den lagas och äts i naturen. Och kanske gäller ju vackrare desto godare?

Trånga passager i de smala sunden gör Norra Vätterns Skärgård till en spännande plats för den som vill ha lite äventyrlig insjöpaddling.

Kvittret från olika arter är nästan öronbedövande när vi tar oss igenom de tjocka spindelnäten som täcker stigen. Ön känns orörd, djurlivet fritt och vilt. Det märks att det inte bött människor här på länge. Samtidigt bjuder naturen in till ett varierat friluftsliv, där den som kommer med kajak eller båt har möjlighet att göra avstickare till fots.

INTE NÖJD MED REGLERNA

Vätterns djup imponerar, hela 128 meter på det djupaste stället. Men oftare ligger sjön på under 20 meter i djup – vilket passade bra när den, historiskt sett, hade en viktig roll i att transportera varor till hamnarna i området. Idag har den närliggande E4:an tagit över ansvaret för transporterna.

Samtidigt som miljöförändringar är ett hot mot Vättern, blickar allt fler mot sjön som färskvattenkälla. I Stockholm diskuteras möjligheten att ta stadens vatten från Vättern, och så även på andra håll i Europa.

Linda Staaf är inte helt nöjd med det restriktiva regelverket som förbjuder tältning på de flesta öarna i Norra Vätterns Skärgård. Hon jämför med båtar som ankrar upp vid strandkanten, där barn och hundar kliver iland på öarna och spenderar mycket tid, medan en enkel kajakpaddlare som tar sig dit med muskelkraft hindras från att slå upp ett tält eller en hammock.

Vi drar ut kajakerna från Grönön och paddlar vidare. Efter ett tag kommer vi in i några trånga passager där vattnet är så grunt att våra skrov skrapar mot hållarna. Krokiga, småväxta tallar reser sig på de små kobbarna.

Nu glider vi fram med hjälp av strömmen, utan att paddla. Skönare än så här blir knappast friluftslivet – att bara vara i naturen. Vattenliljor breder ut sig där passagera tar slut, samtidigt som solen tittar fram bakom ett moln.

EN FLASKA SHIRAZ VORE FINT

Tillbaka vid tältlägret på Stora Krokholmen förbereder vi en böngryta ute på hållen. Det är ett fint sätt att umgås, varva ner och bara hänga i naturen tillsammans.

Innan vi möttes upp inför turen hade Linda sagt ”ta med en flaska rött” – och givetvis glömde vi det. Så är det något som saknas just nu så är det en flaska Shiraz eller något annat kraftfullt. Men det får funka ändå. Vi har ju ändå vädret på vår sida.

Det är svårt att veta vad klockan är, men spelar det egentligen någon roll? Det är svensk sommar, och då är det eviga ljuset allt som räknas.

Samtidigt som vi äter den sena middagen sänker sig solen ner i vattnet. Det är ingen som är särskilt trött, egentligen – vi är snarare laddade att dra ut på äventyret så länge det bara går. Och varför då

3
TIPS

Fler okända skärgårdar

Norra Vätterns Skärgård är förstås känd i närområdet, men ändå relativt okänd för gemene svensk. Och vi har fler små-hemliga skärgårdsskatter i vårt land.

1.

Lurö skärgård

Mitt i Väneren, rakt söder om Värmlandsnäs, hittar du vackra Lurö skärgård med runt 250 öar att paddla kring. Ekenäs Camping är en bra läggplats. Vandringsleder utgår från Stenstaka på Lurön.

2.

Luleå skärgård

Gammal skog, karga klippor och bräckt vatten kännetecknar skärgården utanför Luleå. 1 312 öar är utspridda över ett vidsträckt område. För vandring, kolla öarna Småskär och Kluntarna.

3.

Tjust skärgård

Utanför småländska Västervik ligger Tjust skärgård, med runt 5 000 kobbar och skär att utforska. Snirkla genom den skyddade innerskärgården och nå de yttersta skären på under timmen.

inte putta i kajakerna igen, och paddla ut i mån-
skenet som lyser upp sjön och klipporna.

Eller är det ett hav, ändå? Det är svårt att avgöra
när vi glider ut på öppet vatten, mot horisonten.
Månens sken slänger glitter över ytan som är helt
still. Ingen vind. Inga vågor, fåglar eller andra
djur. Inga röster eller motorbåtar. Helt stilla. Tyst.

Vi tar upp paddlarna och lutar oss tillbaka. Ser
upp mot månen. Säger ingenting. Det behövs
inte. 🌑

UTE FAKTA

Norra Vätterns Skärgård

Naturresevatet i norra Vättern innefattar
ett 50-tal öar och många fler kobbar och
skär, som med undantag av Stora och
Lilla Aspön aldrig varit bebodda. För att
nå skärgården med kajak kan man som
vi utgå från Olshammar i väst, alternativt
från Hargebaden i öst (den senare ruten
är mer exponerad för vind och vågor).

Hitta hit: Olshammar ligger drygt två
mil söder om Askersund i Närke, längs
väg 49. Buss 751 går mellan dessa orter.
Närmaste tågstation finns i Hallsberg, där
buss 704 går till Askersund.

Boende: Tältning (max två nätter i rad)
är tillåten på Kungsholmen, Björkholmen,
Grönön, Stora Krokholmen, Brottsjö-
holmen och Stora Hjortholmen. Mellan 1/5
och 1/10 är det enbart tillåtet att elda på
anvisade platser. Soptunnor och torrtoa-
letter finns på flera av öarna, men bäst är
att ta med allt skräp hem.

Mer info: visitaskersund.se. Vi hyrde kajak
via vatternkajak.se, som har obemannade
stationer i bland annat Olshammar, och
blev guidade av Linda Staaf som driver
woodsandwater.se. Det finns fler aktörer i
området, som Askersund Outdoor Base-
camp ([visitaskersund.se/bo/camping/
askersund-outdoor](http://visitaskersund.se/bo/camping/askersund-outdoor)) och Whatsup Hjo
(whatsuphjo.se).

3 TIPS

Upplev Vättern från kajaken

1.

Valekleven-Ombo öar

Ett naturreservat i Karlsborgs kommun i Västra Götaland, som ligger utmed Vätterns nordvästra strand. Ombo öar består av fem bergiga öar där vikar och laguner formar naturhamnar. 300 år gammal skog breder ut sig på öarna.

2.

Omberg

Detta berg, 3x10 kilometer stort och 240 meter högt, ligger i Östergötland utmed Vätterns östra strand. Paddlingen kring Omberg kan vara dramatisk med spännande grottsystem, stenformationer och bergsväggar som stupar ner i Vättern.

3.

Visingsö

Den södra delen av Vättern tillhör Småland. Här finns Visingsö som ligger sex kilometer väster om Gränna. Paddla till exempel ut en tidig morgon, eller en sen kväll i solnedgången, och upptäck raukarna på öns södra del.

När vi paddlar ut för en kvällstur i mån-
skenet behövs inga klockor eller samtals-
ämnen. Det gäller att bara vara i nuet.